Ministerie van Financiën
ir. J.R.V.A. Dijsselbloem
Postbus 20201
2500 EE DEN HAAG

Datum 29 februari 2016
Ons kenmerk MmSr-16022265
Pagina 1 van 4
Betreft Aanpak rentederivaten

Geachte heer Dijsselbloem,

Op 3 december 2015 hebben wij u laten weten dat er onjuistheden en onvolledigheden zitten in herbeoordelingen van de rentederivatendossiers door de banken, die door de Autoriteit Financiële Markten (AFM) zijn getoetst. Uit deelwaarnemingen van de AFM bleek dat banken het belang van de klant niet voldoende voorop stelden bij de herbeoordeling van rentederivatendossiers. Het gevolg was dat veel klanten ten onrechte niet voor een oplossing in aanmerking kwamen. Klanten moeten kunnen rekenen op een correcte herbeoordeling van hun dossiers en een eventuele passende oplossing. De AFM heeft u daarom laten weten dat het proces niet per 31 december 2015 kon worden afgesloten.

De AFM heeft begin december 2015 een taskforce opgericht. Deze taskforce staat onder leiding van het hiertoe vrijgemaakte bestuurslid mevrouw F. de Vries en heeft als doel om zo snel mogelijk tot een oplossing te komen. Hiertoe is diepgaand onderzoek gedaan naar de tekortkomingen in de herbeoordelingen op basis van reeds beoordeelde en nieuwe dossiers. Daarnaast is veelvuldig gesproken met banken en met vertegenwoordigers van klanten om een zo volledig mogelijk beeld van de mogelijke schade voor klanten te krijgen. Met deze brief informeren wij u over de beoogde oplossing. ABN AMRO, Rabobank, ING, SNS en Van Lanschot hebben aangegeven mee te zullen werken aan de hieronder geschetste oplossing.

Nadere toelichting beoogde aanpak
In het proces van herbeoordelingen zoals dat in 2015 heeft plaatsgevonden, hebben de banken beoordeeld of in specifieke dossiers aan de wettelijke eisen was voldaan. Op basis van die beoordeling werd vervolgens bepaald of een klant in aanmerking kwam voor compensatie. Als gevolg van fouten in de herbeoordelingsfase door banken zouden klanten ten onrechte onvoldoende compensatie ontvangen of niet in aanmerking komen voor herstel naar de toekomst toe. Onze conclusie is dat, om herhaling te voorkomen, het noodzakelijk is de interpretatieruimte van banken in het vervolgproces te minimaliseren. Hoewel de banken naar aanleiding van onze gesprekken sinds december 2015 al belangrijke stappen hebben gezet naar een ruimhartiger compensatiebeleid, zien wij aanleiding voor een uniform en voorschrijvend herstelkader. Zo wordt een minimale lat gecreëerd waaraan alle banken zich houden. Wij adviseren u om onafhankelijke deskundigen aan te stellen die dit herstelkader met de banken overeenkomen. De onafhankelijke deskundigen zullen daarbij vertegenwoordigers van het MKB betrekken. De banken zullen zich vervolgens aan toepassing van dat herstelkader committeren. Wij zien aanleiding om externe

Bezoekadres Vijzelgracht 50
Postbus 11723 • 1001 GS Amsterdam
Telefoon +31 (0)20-7972000 • Fax +31 (0)20-7973800 • www.afm.nl

dossierbeoordelaars in te schakelen om vervolgens een goede toepassing van het kader te waarborgen. De AFM zal hierop toezien. Wij zetten de werking van de door ons voorgestelde oplossing hieronder nader uiteen.

Oplossingen op basis van een uniform herstelkader
De AFM constateert dat banken in het verleden in veel gevallen de wettelijke eisen bij de advisering over derivaten aan niet-professionele beleggers onvoldoende hebben nageleefd. De AFM heeft onder meer dossiers gezien waarin de klant niet is geïnformeerd over (de werking van) het product en de voor- en nadelen van het derivaat in zijn specifieke situatie. Het gevolg is dat veel klanten een niet-passend derivaat hebben en daar schade van ondervinden, nu of mogelijk in de toekomst.

Om te voorkomen dat klanten oplossingen mislopen, achten wij het noodzakelijk dat alle dossiers opnieuw worden getoetst aan een uniform en voorschrijvend herstelkader. Het beoogde herstelkader schrijft in specifieke situaties voor welke acties nodig zijn om opgelopen schade te compenseren en toekomstige schade te voorkomen.

Wij hebben tussen december 2015 en februari 2016 indringende gesprekken met de bestuurders van banken gevoerd. Daarin hebben wij erop aangedrongen dat zij klanten die schade hebben ondervonden of zouden kunnen ondervinden als gevolg van niet-passend advies of onjuiste informatieverstrekking, ruimhartig zullen compenseren. De gesprekken met de banken hebben er toe geleid dat een aantal banken toezeggingen heeft gedaan om hun compensatiekader in belangrijke mate te verruimen, met als direct gevolg dat meer klanten recht zal worden gedaan doordat zij een (completere) oplossing krijgen. Hoewel banken dus al belangrijke stappen hebben gezet naar een passender compensatiebeleid, zien wij aanleiding voor een uniforme minimumlat. Die minimumlat maakt duidelijk voor welke schadegevallen herstelacties in de vorm van compensatie of aanpassing van het product aan de orde zijn.

Op basis van de deelwaarnemingen van de dossiers tot nu toe ziet de AFM dat in algemene zin in ieder geval in de volgende gevallen sprake is van mogelijke schade:

- Het derivaat kent een grotere hoofdsom (notional) of looptijd dan de financiering of sluit niet aan op de financiering qua rentebasis.
- Door onevenwichtige informatieverstrekking is bij de klant de indruk gewekt dat met het derivaat alle rentelasten gemaximeerd waren en toch is de renteopslag verhoogd.
- De klant heeft complexe derivaten afgesloten zonder goede onderbouwing in het dossier.
- De bank heeft tussentijds een niet passend derivaat aangepast, waarbij de negatieve marktwaarde voor rekening is gekomen voor de klant.
- De klant had extra willen aflossen en had hiervoor de middelen, maar was niet op de hoogte van het feit dat dit met een derivaat niet kosteloos kan vanwege de negatieve waarde die dan moet worden afgerekend.
- De voor de klant geschikte mate van afdekking van het renterisico is niet goed meegenomen in het advies.

De mate waarin deze schade zich voordoet verschilt overigens per bank.

Vervolgproces: committeren aan het herstelkader
De beoogde herstelacties voor klanten met (mogelijke) schade vallen binnen het civielrechtelijke domein waarin klant en bank overeenkomsten met elkaar sluiten. De AFM is hierbij als toezichthouder met een bestuursrechtelijk mandaat dan ook geen partij. Wij adviseren daarom dat door u aan te stellen onafhankelijke deskundigen met de banken een herstelkader overeenkomen waaraan de banken zich committeren. Zij zullen daarbij vertegenwoordigers van klanten met een rentederivatencontract op een passende wijze betrekken. Wij hebben de heren R. J. Schimmelpenninck, B.F.M. Knüppe (deskundigen op het terrein collectieve schadeafwikkeling) en de heer T. Kocken (deskundige op het terrein van rentederivaten) bereid gevonden deze opdracht op zich te nemen. Wij zullen nadere informatie over de in deze brief beschreven situaties die tot (mogelijke) schade leiden aan hen mee geven.

Toepassing van het herstelkader
Wij adviseren om externe dossierbeoordelaars in te zetten voor een juiste toepassing van het herstelkader. Zij zorgen dat het herstelkader correct wordt toegepast op individuele dossiers en stellen op die manier zeker dat de banken per klant de juiste compensatie verstrekken of naar de toekomst herstellen. De externe dossierbeoordelaars stellen daartoe een plan van aanpak per bank op. De AFM zal toezien op de onafhankelijkheid van de externe dossierbeoordelaars en akkoord geven op de geselecteerde partijen. De externe dossierbeoordelaars rapporteren aan de AFM. De onafhankelijke deskundigen beslissen over mogelijk resterende interpretatievragen en treden met de banken in overleg bij een eventuele noodzaak voor toevoegingen aan het herstelkader. Zowel de kosten van de externe beoordelaars als de kosten van de onafhankelijke deskundigen komen voor rekening van de betrokken banken.

De AFM controleert een goede toepassing van het herstelkader door middel van het toetsen van een deelwaarneming van de totale hoeveelheid dossiers. Wij delen periodiek onze bevindingen met de onafhankelijke deskundigen ten behoeve van een consistente toepassing van het kader. Daarnaast informeren wij u over de kwaliteit en voortgang.

De banken hebben tot nu toe uitsluitend contracten behandeld die op 1 april 2014 nog liepen. De onafhankelijke deskundigen zullen met de banken ook overeenstemming bereiken over welke voordien beëindigde contracten aan het kader worden getoetst en hoe de betreffende klanten worden benaderd. Wij zullen de onafhankelijke deskundigen adviseren de toetsing aan het herstelkader open te stellen voor klanten die te classificeren zijn als niet-professionele belegger zoals volgt uit de Wet op het financieel toezicht, waarbij differentiatie in het herstelkader voor bepaalde groepen (meer professionele) klanten een mogelijkheid kan zijn.

Tot slot zullen wij in overleg met de banken en de onafhankelijke deskundigen zorgen dat het herstelkader openbaar wordt gemaakt zodat voor klanten zichtbaar is waar zij mogelijk recht op hebben. Indien klanten niet tevreden zijn met de uitkomst van toetsing aan het herstelkader staat de gang naar de rechter nog voor hen open.

Tijdslijnen
Voor klanten is het belangrijk dat het proces zo snel mogelijk wordt hervat en afgerond. De AFM verwacht dat het traject van het toetsen van dossiers aan het herstelkader en het compenseren van klanten medio 2017 kan worden afgerond. Dit zal mede afhankelijk zijn van de snelheid waarmee overeenstemming over het herstelkader wordt bereikt.

Het is van belang dat banken in hun communicatie met klanten van wie het dossier al is behandeld aangeven dat het traject hiermee niet is afgerond. Klanten kunnen wachten met het al dan niet accepteren van een eventueel voorgestelde oplossing totdat duidelijk is welke implicaties toetsing aan het herstelkader heeft voor de finale oplossing.

Onafhankelijk onderzoek bij AFM
Zoals wij in de brief van 3 december 2015 aangaven hebben wij ook tekortkomingen geconstateerd bij onze eigen toetsing van de herbeoordelingen. Inmiddels is op verzoek van de Raad van Toezicht van de AFM het externe bureau Alvarez & Marsal aangesteld om een onafhankelijk onderzoek uit te voeren. Dit onderzoek is in januari van start gegaan. Verwacht wordt dat dit onderzoek wordt afgerond in het tweede kwartaal van 2016. U zult over de uitkomsten worden geïnformeerd.

Hoogachtend,
Autoriteit Financiële Markten

F. de Vries
Bestuurslid

M.W.L. van Vroonhoven
Voorzitter van het Bestuur